

Sygn. akt I UK 127/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 listopada 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maciej Pacuda (przewodniczący)

SSN Jolanta Frańczak

SSN Beata Gudowska (sprawozdawca)

w sprawie z odwołania I. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością Spółki komandytowej w [...]

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w [...]

z udziałem zainteresowanych: [...]o objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 29 listopada 2017 r.,

skargi kasacyjnej I. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością Spółki komandytowej w [...] od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 21 kwietnia 2016 r.,

1. oddala skargę

2. zasądza od I., Spółki z o.o. z siedzibą w [...] na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w [...] kwotę 240 zł (dwieście czterdzieści) tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 21 kwietnia 2016 r. Sąd Apelacyjny w [...], III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił apelację I., spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, spółki komandytowej w [...], od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w [...] z dnia 28 września 2015 r. Sąd Okręgowy oddalił odwołania spółki od pięciu decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału z [...] z dnia 30 lipca 2013 r., stwierdzających, że zainteresowane - jej pracownice – [...] w latach 2011 i 2012 nie podlegały polskiemu ustawodawstwu w zakresie ubezpieczeń społecznych z tytułu wykonywania pracy w Niemczech.

Podstawą prawną orzeczeń obydwu Sądów był art. 12 ust. 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.Urz. UE nr L.166/1 z dnia 30 kwietnia 2004 r. ze zm.; dalej „rozporządzenie nr 883/2004”) i art. 14 ust. 1 i 2 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z dnia 16 września 2009 r., dotyczącego wykonywania rozporządzenia (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.Urz. UE L 284/1 z dnia 30 października 2009 r.; dalej „rozporządzenie nr 987/2009”) w związku z postanowieniami decyzji nr A2 Komisji Administracyjnej ds. Koordynacji Systemów Zabezpieczenia Społecznego z dnia 12 czerwca 2009 r. dotyczącej wykładni art. 12 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 w sprawie ustawodawstwa mającego zastosowanie do pracowników delegowanych i osób wykonujących pracę na własny rachunek, tymczasowo pracujących poza państwem właściwym (2010/C 106/02; dalej „decyzja A2”). Według ustaleń, pracownice zatrudniane przez spółkę w celu oddelegowania do pracy w Niemczech jako opiekunki osób niepełnosprawnych, angażowane pierwotnie do wykonywania w Polsce pracy na stanowiskach opiekuna i konsultanta, w rzeczywistości podejmowały zatrudnienie dopiero po wyjeździe do Niemiec, zresztą bez nadzoru pracodawcy polskiego.

Sąd Okręgowy nie uwzględnił odwołań skarżącej spółki, dzieląc konkluzję organu rentowego, że nie prowadziła ona znacznej części swej działalności na terytorium Polski, tj. państwa, w którym ma swoją siedzibę,

natomiast Sąd Apelacyjny stwierdził, że stosunek łączący zainteresowane ze spółką nie miał cech wymienionych w przepisach mających zastosowanie w sprawie, takich jak poprzedzające delegowanie do innego państwa członkowskiego wykonywanie zatrudnienia w imieniu pracodawcy w państwie wysyłającym oraz ciągłości więzi pracowniczej między pracownikiem oddelegowanym a pracodawcą wysyłającym, sprowadzającej się przede wszystkim do elementu podporządkowania i możliwości wykonywania poleceń przez pracodawcę wysyłającego. Sąd ten uznał, że wskazuje to na pozorność wykonywania pracy na warunkach określonych w art. 12 ust. 1 rozporządzenia nr 883/2004.

W skardze kasacyjnej spółka zarzuciła naruszenie przepisów postępowania mające istotny wpływ na wynik sprawy - art. 328 § 2 w związku z art. 391 § 1 k.p.c. - przez niewskazanie w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku dowodów, na których Sąd oparł ustalenie, że w nie nastąpiło zatrudnienie zainteresowanych w państwie siedziby spółki i że zainteresowane w ogóle nie świadczyły tu pracy. Zarzuciła również, że ich praca w miejscu zamieszkania kontrahentów niemieckich nie była nadzorowana przez wysyłającą spółkę oraz że spółka na terenie Niemiec nie miała stałej placówki, a czynności koordynatora ograniczały się do sporadycznych interwencji na prośbę zainteresowanych, na podstawie których Sąd Apelacyjny uznał pozorność wykonywania pracy w ramach delegowania do innego państwa członkowskiego, stanowiącą wyłączną podstawę oddalenia apelacji. Wytknął zatem niepodanie pełnej podstawy prawnej rozstrzygnięcia przez pominięcie art. 83 § 1 k.c. oraz art. 22 § 1 k.p. w kontekście uznania pozorności zatrudnienia pracowniczego. Jednocześnie, prezentując własną wersję stanu faktycznego, objął skargą naruszenie art. 378 § 1 k.p.c. przez nierozpoznanie podstawowego zarzutu apelacyjnego, odnoszącego się do jedynego powodu oddalenia jego odwołań przez Sąd pierwszej instancji, tj. uznania, że spółka nie wykonywała na terenie Polski normalnej, znaczącej części swej działalności, oraz zaniechanie obowiązku pełnego rozpoznania sprawy na nowo przy całkowicie odmiennej ocenie prawnej zgromadzonego materiału dowodowego. Wskazał również na naruszenie art. 382 i 232 w związku z art. 391 § 1 k.p.c. przez nieprzeprowadzenie żadnego postępowania dowodowego, które mogłoby stanowić podstawę do dokonania ustaleń stanowiących podstawę faktyczną dla uznania pozorności zatrudnienia

pracowniczego zainteresowanych, w szczególności niezbędnego w tym zakresie dowodu z przesłuchania zainteresowanych i strony skarżącej.

W ramach podstawy kasacyjnej naruszenia prawa materialnego skarżący, zarzuciwszy niewłaściwe zastosowanie art. 83 § 1 k.c. w związku z art. 300 i 22 § 1 k.p. przez ustalenie pozorności umów o pracę w wymiarze 1/8 czasu pracy bez zbadania przesłanek pozorności, a w szczególności treści oświadczeń woli stron umów o pracę i zamiaru jaki przyświecał ich złożeniu, a także bez odniesienia się przy dokonywaniu tej oceny do wszystkich elementów istotnych umowy o pracę, określonych w art. 22 § 1 k.p., zarzucił naruszenie art. 12 ust. 1 rozporządzenia nr 883/2004 oraz decyzji A2 przez niewłaściwe zastosowanie i uznanie, że w przedmiotowej sprawie zainteresowane nie wykonywały zatrudnienia jako pracownice skarżącej przed ich oddelegowaniem do innego państwa członkowskiego, oraz że po oddelegowaniu nie została zachowana więź pracownicza przejawiająca się w podporządkowaniu i możliwości wykonywania poleceń przez pracodawcę wysyłającego, bez zbadania elementów koniecznych do ustalenia zachowania zwierzchnictwa pracodawcy wymienionych w decyzji A2.

Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i zmianę wyroku Sądu pierwszej instancji przez uchylenie zaskarżonych decyzji i umorzenie postępowań.

Organ rentowy wniósł o oddalenie skargi kasacyjnej i zasądzenie na jego rzecz kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Podstawowym łącznikiem wskazującym prawo właściwe i stosowane wyłącznie w zakresie ubezpieczeń społecznych jest miejsce wykonywania pracy (por. art. 11 ust. 2 lit. a rozporządzenia nr 883/2004). Wyjątek polegający na podleganiu nadal prawu właściwemu dla ubezpieczeń społecznych według miejsca pierwotnego zatrudnienia, został - jako instytucja prawna - określony i wyłożony w art. 12 ust. 1 rozporządzenia nr 883/2004 oraz art. 14 ust. 1 rozporządzenia nr 987/2009 oraz w decyzji nr A2 Komisji Administracyjnej ds. Koordynacji

Systemów Zabezpieczenia Społecznego. Stosowany jest wtedy, gdy pracodawca, mający siedzibę lub przedstawicielstwo w państwie, w którym zatrudnia pracownika, wysyła go w ramach istniejącej umowy o pracę, krótkotrwale do pracy w innym państwie.

Stosownie do art. 12 ust. 1 rozporządzenia nr 883/2004 oraz art. 14 ust. 1 rozporządzenia nr 987/2009, osoba wykonująca działalność jako pracownik najemny w państwie członkowskim w imieniu pracodawcy prowadzącego normalnie tam swą działalność, która jest delegowana przez niego do innego państwa członkowskiego, nadal podlega ustawodawstwu pierwszego państwa członkowskiego, pod warunkiem, że przewidywany czas takiej pracy nie przekracza 24 miesięcy i że osoba ta nie jest wysłana po to, by zastąpić inną osobę.

Nie budzi wątpliwości konieczność ustalenia, że pracodawca, który deleguje pracowników do pracy w innych państwach członkowskich Unii Europejskiej, prowadzi normalną działalność w miejscu swojej siedziby w rozumieniu art. 12 ust. 1 rozporządzenia nr 883/2004. W okolicznościach sprawy konieczne zatem było ustalenie, że skarżący jako pracodawca, który deleguje pracowników do pracy w innych państwach członkowskich Unii Europejskiej, prowadzi normalną działalność w Polsce w rozumieniu art. 12 ust. 1 rozporządzenia nr 883/2004. Wymaga to oceny ze względu na wszystkie kryteria charakteryzujące prowadzenie zazwyczaj znaczącej działalności w Polsce, przy czym konieczne jest ich dopasowanie do specyficznych cech każdego pracodawcy i do rzeczywistego charakteru prowadzonej przez niego działalności (art. 14 ust. 2 rozporządzenia nr 987/2009).

Wskazówki dotyczące wskazanych kryteriów, zawarte w decyzji nr A2, obejmują miejsce, w którym przedsiębiorstwo ma swą zarejestrowaną siedzibę i administrację, liczebność personelu administracyjnego pracującego w państwie tej siedziby oraz w drugim państwie członkowskim; miejsce, w którym rekrutowani są pracownicy delegowani i miejsce, w którym zawierana jest większość umów z klientami, prawo mające zastosowanie do umów zawartych przez przedsiębiorstwo z pracownikami i z klientami, obroty w odpowiednio typowym okresie w każdym z państw członkowskich, oraz liczbę umów wykonanych w państwie wysyłającym. Katalog ten jest otwarty i niewiążący w tym sensie, że na instytucji właściwej ciąży obowiązek poprawnego zastosowania kryteriów przez dokonanie prawidłowego ich

doboru do charakteru działalności prowadzonej przez przedsiębiorstwo w państwie, w którym ma ono siedzibę (por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 10 lutego 2000 r. w sprawie C-202/97 Fitzwilliam).

Respektując to, Sąd pierwszej instancji dokonał ustaleń, które Sąd drugiej instancji przyjął za własne i jednoznacznie ocenił. Zostały one wprowadzone zakwestionowane w apelacji skarżącego, lecz Sąd drugiej instancji prawidłowo wykluczył możliwość zastosowania w sprawie art. 12 ust.1 rozporządzenia nr 883/2004, choć w sposób mylący użył sformułowania o jego „zastosowaniu pozornym”. Trafnie za warunek *sine qua non* uznał to, by pracownik w okresie delegowania wykonywał w dalszym ciągu pracę w imieniu swego macierzystego pracodawcy, oraz to, by pracodawca delegujący pracownika za granicę normalnie prowadził swoją działalność na terytorium państwa wysyłającego, a także to, by delegowanie miało charakter tymczasowy oraz aby pracownik przed wysłaniem podlegał ubezpieczeniom w kraju wysyłającym i nie był wysyłany do pracy za granicę w zastępstwie innego pracownika. W konsekwencji trafnie uznał konieczność wystąpienia każdej z tych przesłanek z osobna i wszystkich łącznie, a brak którejkolwiek za wyłączający zastosowanie art. 12 ust. 1 rozporządzenia nr 883/2004.

W tym stanie sprawy zakwestionowanie w skardze kasacyjnej stwierdzenia przez Sąd pierwszej instancji o niewypełnieniu warunku prowadzenia przez spółkę normalnej swej działalności w państwie, z którego osoby zainteresowane zostały przez nią wysłane do innego państwa celu wykonywania pracy, wyłącznie w opozycji do dokonanych ustaleń, bez uwzględnienia tego elementu w ramach zarzutu niewłaściwego zastosowania prawa materialnego, uczyniło bezprzedmiotowymi wszystkie zarzuty - formalne i materialne - skupiające się na innych elementach warunkujących podleganie w zakresie ubezpieczeń społecznych prawu polskiemu w okresie delegowania, przewidzianych w art. 12 ust. 1 rozporządzenia nr 883/2004.

Z tych względów Sąd Najwyższy oddalił skargę, o kosztach postępowania orzekłszy na podstawie art. 98 § 1 k.p.c.

